

TANHUVIESTI

2 / 2021

MATKA KOHTI SKY:TÄ

TANHUN DIGILOIKKA

KANSANTANSSI TAUOLLA 1919-20

TALLENNUSHAASTE

Sisällysluettelo

Pääkirjoitus	3
Matkalla kohti SKY:tä	4
Tanhun digiloikkaa!	9
Kuka soittaa, laulaa ja tanssii jatkossakin?	11
Pakina: Kaikki aviomiehet, nykyiset ja tulevat, muilutetaan Kansan- tanssin...	13
Ajakohtaista Suomen Kansallispukukeskuksesta	14
Esko Kannusmäki 75 vuotta	18
Kansantanssia kirjallisuudessa 31	20
Espanjantauti pisti kansantanssin tauolle 1918-20	22
Paholaismamsellit	25
Tallennushaaste - Nyt on aika, kun on aikaa	27
Kalenteri	28

63. vuosikerta

Julkaisijat:

Suomalaisen Kansantanssin Ystävät ry

Kansantanssinuorten Liitto ry

Päätoimittaja: Teemu Perheentupa

Toimitus: Pirkko Elo, Risto Elo, Annuli Perheentupa

Kuvankäsittely: Pirkko Elo

Kannen kuva: Teemu Perheentupa

Tanhuviesti/Suomalaisen Kansantanssin Ystävät

Döbelninkatu 5 B 21, 00260 Helsinki

p. 045 2777 283

tanhuviesti@kansantanssinyst.fi

ISSN-L 1799-1404

ISSN 1799-1404

Pääkirjoitus

Kansantanssin kenttä on Suomessa aina ollut hajanainen, koska se kehittyi melko orgaanisesti monen erillisen järjestön huomassa - ja usein ihan järjestöistä riippumattakin. Viime vuonna kuitenkin löytyi kaikille kansantanssijoille yhteinen isäntä, jonka ääntä piti kaikkien totteleman - aluehallintovirastot.

Kun aluehallintovirastot jyrähtivät, johdetut tanssiharjoitukset Suomessa lopuivat kuin mikä tahansa, mikä loppuu yllättäen ja kokonaan ja jättää harrastajat aika lailla oman onnensa nojaan. Ja kun harrastajat jäivät oman onnensa nojaan eivätkä saaneet enää harjoitella, työt loppuivat myös ammattilaisilta. Kansantanssin harrastajathan pohjimmitaan koko touhua pyörittävät - kun ei saa esiintyä eikä harjoitella, harrastajat pysyvät kotona eikä ole kysyntää ohjaajille eikä säestäjille.

Nyt kun vähitellen on viitteitä siitä, että joskus vielä palaamme pandemian jäljiltä normaaliin, niin toivottavasti muistamme tuossa normaalissa pitää erityistä huolta suuresta kansantanssin harrastajien joukosta, sillä kun heillä menee hyvin, koko kansantanssin kentällä menee hyvin. Yleensähan aikuisharrastaja on vähän

kuin sadun Tuhkimo, se joka ilman kiitosta ja palkkaa tekee enemmän työn, mutta on palkittaessa ja avustuksia jaettaessa aina jonon perällä.

Kulttuurin rahallinen tuki Suomessa on, tai oli, noin miljardi euroa vuodessa. Kulttuurin osuus kansantuotteesta on kuitenkin yli 5 miljardia. Eli viidestä kulttuuriin kulutetusta eurosta neljä tulee kuluttajilta, ihmisiltä jotka harrastavat kulttuuria. Jospa vaikka jokainen kansantanssia harrastava aikuinen käyttää harrastukseensa n. 200 euroa vuodessa, ja näitä aikuisharrastajia on vaikka 5000, he tuovat lajinsa käyttöön miljoona euroa joka vuosi. Puhumattakaan lukemattomista tunteista vapaaehtoistyötä. Ehkä tuolla panoksella ansaitsisi hiukan rakautta takaisin.

Siispä, kun joskus tulevaisuudessa näet aikuisryhmiä tanssimassa, pysähdy kannustamaan ja kiittämään. Vaikka lajin tulevaisuuden sanotaankin olevan lapsissa ja nuorissa, tämän päivän aikuiset rakentavat ja kustantavat sen tulevaisuuden.

Teemu Perheentupa

Matkalla kohti SKY:tä

Teemu Perheentupa

Suomalaisen Kansantanssin Ystäviä ei perustettu suinkaan aivan yhtäkkiä ja tyhjästä. Näin jälkikäteen ajatellen prosessi kesti yli vuoden ja se tapahtui monella eri taholla, monien eri ihmisten toimesta.

Syksy 1900 oli Helsingissä hiukan tavallista kylmempi ja sateisempi. Ulkomaan uutisia hallitsivat kertomukset Buurisodan ja Boksarikapinan loppuvaiheista, joskin suuren yleisön huomio oli ehkä enemmän kääntynyt kotimaan asioihin keisarin kieltäessä suomalaisten postimerkkien käytön ulkomaanpostissa ja vaatiessa venäjän kieltä virkakieleksi.

Elämä ja kehitys kuitenkin porskuttivat eteenpäin; syyskuussa avattiin ensimmäinen sähköinen raitiovaunulinja, puolitoista kuukautta myöhemmin linjoja oli jo neljä ja reitit kattoivat käytännössä koko kaupungin.

Tässä venäläistämisen ja modernin aikakauden puristuksessa Helsingissä lähti liikkeelle kaksi aluksi erillistä liikettä, jotka vuotta myöhemmin yhdistyivät perustettaessa Suomalaisen Kansantanssin Ystävät.

Yksityiset luentokurssit

Ensimmäiset askeleet kohti järjestäytynyttä kansallispukutoimintaa ottivat kaksi noin 30-vuotiaasta opettajatar, Linda Bremer ja Selma Wellingk. He olivat kaksi vuotta aikaisemmin perustaneet Privata föreläsningkurs -opiston, joka oli tarkoitettu sivistämään pääkaupungin nuoria naisia, ja kaupunki tukien toimintaa. Syksyllä 1900 Wellingk organisoi opistossa kurssin, jolla asiantuntijan johdolla opeteltiin valmistamaan

suomalaisia kansallispukuja. Tuo asiantuntija oli Theodor Schwindt, tuolloin 49-vuotias tohtori, kansallismuseon indendentti ja valtiopäivämies.

Kurssi oli niin suosittu, että saman syksyn aikana järjestettiin vielä uusi kurssi ja seuraavana keväänä kolmas. Tuolle kolmannelle kurssille saapui oppilaita jo ympäri Suomea. Monet osallistujat olivat saaneet matkaansa varten stipendin, sillä tarkoitus oli, että palattuaan he opettaisivat muille oppimansa. Myös seuraavana keväänä 1901 pidetty kansallispukunäyttely, jossa helsinkiläisille esiteltiin näillä kursseilla valmistettuja asuja, oli erittäin suosittu.

Opiskelija-aktiivisuutta

Samana syksynä 1900 Pohjalaisen osakunnan opiskelijat päättivät perustaa yhdistyksen suomalaisten kansantanssien keräämämiseksi, tallentamiseksi ja opettelemiseksi. Tiedämme, että mukana yrityksessä olivat ainakin 24-vuotias Heikki Klemetti, joka oli edellisenä vuonna valmistunut maisteriksi ja perustanut juuri Suomen Laulu -kuoron, sekä Verner Tukiainen (22 v) ja Eino Parmanen (21 v). Vain Klemetti oli kotoisin Etelä-Pohjanmaalta, Tukiainen tuli Joensuusta ja Parmanen Kristiinankaupungista. Tuohon aikaan Pohjalainen osakunta oli ennen kaikkea Helsingin yliopiston suomenkielisten opiskelijoiden osakunta, ei pelkästään pohjalaisten.

Kuva: Eric Sundström/Helsingin kaupungin museo

Kolmas rakennus vasemmalta on Läntinen Henrikinkatu 8 (nykyinen Mannerheimintie 6), jossa Yksityiset Luentokurssit toimivat lukukaudella 1900-1901. Vuoden 1901 syksyllä opisto muutti Eteläiselle Makasiinikadulle. Ylioppilastalo sijaitsee saman kadun varrella 300 metrin päässä.

Innostus osakuntalaisten keskuudessa ei kuitenkaan ollut niin suurta, että yhdistys olisi saatu aikaiseksi. Opiskelijat päättivät yrittää uudelleen kevätlukukaudella ja tällä kertaa laajentaa jäsenhankintaa muihinkin osakuntiin. Opintojen ja opiskelijaelämän viedessä huomion muualle asiassa päästiin eteenpäin vasta aivan kevätlukukauden lopulla.

Emme tiedä, olivatko professorit tietoisia opiskelijoiden pyrkimyksistä, mutta tammikuussa Suomen muinaismuistoyhdistys julkaisi lehdissä pyynnön kerätä talteen kansallisia tansseja, ja antoi samalla sekä perustietoa tansseista että ohjeita niiden asiallisesta tallentamisesta. Ilmoituksen allekirjottajana olivat professori J.R. Aspelin, yhdistyksen puheenjohtaja sekä sihteeri Julius Aulio, tuolloin Museoviraston esihistoriallisen osaston johtaja.

Olisi kuitenkin enemmän kuin omituista, jos yliopiston piirissä olisi ollut kaksi täysin toisistaan tietämätöntä ryhmää aivan samaan aikaan ryhtymässä kan-

santanssien keruuseen.

Virikkeitä muualta

Helmikuussa saatiin uutisista lukea, että Pietarissa oli perustettu "Venäläinen seura" tarkoituksenaan palauttaa vanhat venäläiset tavat ja kansallispuvut nuorison käyttöön.

Huhtikuussa alussa 1901 Kemiön nuorioseuran jäsenet Nils Oskar Johanssonin johdolla esittivät Ylioppilastalon musiikkisaliissa kahtena iltana kemiöläisiä sekä muutamia muita ruotsinkielisen alueen kansantansseja. Gunnel Biskopin mukaan katsomossa olivat ainakin nuori Yngvar Heikel sekä neidit Bremer ja Wellingk. Ilmeisesti neidit saivat mukana olleelta pelimannilta tanssien nuotit ja ohjeet, ja näistä tansseista tuli sittemmin muodostumaan SKY:n alkuvuosien ohjelmist.

Huhti-toukokuun vaihteessa aikaisemmin mainitut Helsingin yliopiston opiskelijat saivat kokoonnuttuaan Ylioppilastalon Musiikkisaliin vihdoinkin perustetuksi yh-

distyksen, joka ehti samassa paikassa pitää vain muutamat harjoitukset ennen lukukauden päättymistä. Valitettavasti ei tiedetä, mitä tansseja tuolloin harjoiteltiin, mutta se tiedetään, että niitä ei SKY:n alkuvuosina enää tanssittu, elleivät ne sitten olleet samoja kuin kemiöläisten Musiikkisalissa esittämät tanssit.

Kesällä opiskelijat lähtivät Helsingistä kotiseuduilleen, ja yhdistystoiminta pysähtyi. Kesä venyikin sitten tavallista pitemmäksi, sillä heinäkuussa keisari julkaisi asevelvollisuuslain, joka venäläisti Suomen armeijan ja teki suomalaisista nuorista miehistä asevelvollisia Venäjänkin armeijaan. Kun maan sivistyneistö jakautui kahtia suhtautumisessaan tähän, moni nuori mies vietti varmasti loppukesän ja syksyn mielummin kotona punniten tulevaisuuttaan.

Polut kohtaavat

Lukukausi kuitenkin käynnistyi, ja elämän palatessa takaisin uomiinsa opiskelijatkin palailivat Helsinkiin hissuksiin. Ennen kuin opiskelijoiden kansantanssiyhdistys saatiin herätettyä, sen johtohenkilöt Parmanen ja Tukiainen huommasivat lehdissä ilmoituksen, jossa kutsuttiin kansantanssia harrastavia henkilöitä mukaan perustamaan uutta yhdistystä. Kokoonkutsujina olivat neidit Bremer ja Willingk ja paikkana heidän kurssihuoneistonsa. Tällöin opiskelijat päättivät lykätä oman yhdistyksensä kauden aloittamista ja tutustua ensin tähän aloitteeseen.

Syyskuun 29. päivä kello 5 iltapäivällä Yksityisten luentokurssien huoneistossa pidettiin alustava kokous, jossa ilmeisesti vain todettiin kansantansseihin ja kansallipukuihin keskittyvän yhdistyksen tar-

ve sekä kartoitettiin innostusta moiseen toimeen ryhtymiseksi.

Lienee käynyt niin, että Schwindtin, Bremerin ja Wellingkin johdolla toimiva, lähinnä kansallispukuihin keskittynyt ruotsinkielinen ryhmä oli kuullut yliopistolla toimivasta Aspelinin, Parmasen ja Tukiaisen johtamasta suomenkielisestä ryhmästä. Olivathan Schwindt ja Aspelin työtovereita sekä yliopistolta, muinaismuistoyhdistyksestä että kansallismu-seota suunnittelevasta toimikunnasta.

Tarkasti tiedämme vain sen, että 8.10. 1901 pidettiin uusi kokous, jonka tarkoituksena oli uuden yhdistyksen perustaminen. Opiskelijat olivat lakkauttaneet oman yhdistyksensä ja liittyivät nyt

tähän uuteen yhdistykseen, jonka nimeksi tuli Suomalaisen Kansantanssin Ystävät - Finska Folkdansens Vänner.

Keitä he olivat

Tuossa kokouksessa yhdistykseen liittyi 35 jäsentä, joista valitettavasti tiedämme vain alle puolen henkilöllisyyden. Puheenjohtajaksi valittiin 59-vuotias J.R. Aspelin ja sihteeriksi Th. Schwindt, johtokunnan jäseniksi tohtori O.H. Appelgren-Kivalo, varatuomari Edward Winter, ylioppilaat Werner Tukiainen ja Eino Parmanen, professorinrouva Gustavsson sekä neidit Linda Bremer ja Selma Wellingk. Sääntötoimikuntaan valittiin Bremer, Wellingk, Parmanen, Tukiainen ja ruotsin kansalainen Ivan Giertz.

Ryhmäkuva vuodelta 1903. Numerolla 4 merkitty herra on Theodor Schwindt, tässä vaiheessa jo yhdistyksen puheenjohtaja, numero 5 on Eino Parmanen. Parmasen vieressä istuva nainen lienee Liisi Karttunen. Ykkösellä merkiitty mies on Asko Pulkkinen ja hänen vieressään seisoo Fanny Mikkola, tuleva puheenjohtaja ja puvuston voimahahmo. Keskimäinen herra on räätäli Kinnunen, joka opetti SKY:lle monia tansseja.

Kuva: SKY:n arkisto

Muista läsnäolijoista ja alkuaikojen jäsenistä tiedämme ainakin seuraavat:

- Kaarlo Pfaler, 24-vuotias Leppävirtalainen teologian opiskelija, joka päätyi valmistuttuaan Jyväskylään vapaakirkon pastoriksi

- Helmi Floudila, 22-vuotias kauppatieteiden opiskelija Tyrnävältä, josta tuli Osuuskauppa Aitan toimitusjohtaja muutamaa vuotta myöhemmin, ja joka muutti sittemmin miehensä Karl Altion kanssa Yhdysvaltoihin

- Elisabeth "Liisi" Karttunen, 21-vuotias Kiteeläinen historian opiskelija, joka väitteli tohtoriksi italian kielellä 1910 ja toimi Suomen asiainhoitajana Roomassa 30-luvulla ollen Suomen ensimmäinen naisdiplomaatti

- Sakari Ilmanen, 21-vuotias Lopelta tullut oikeustieteen ylioppilas, joka edusti Suomea 1920 Olympialaisissa taitoluistelussa ja päätyi presidentin siviilikanslian ensimmäiseksi sihteeriksi

- Henrik "Heikki" Heikel, filosofian kandidaatti

Mainittakoon vielä, että Eino Parmasesta tuli kirjailija, nimismies ja Etsivän keskuspoliisin päällikkö. Verner Tukiainen puolestaan vaihtoi toimittajan työn lehtimyyntiin ja hallitsi rautatieasemien lehtimyyntiä, kunnes Rautakirja Oy ajoi hänet konkurssiin, jolloin hän lähti yrittäjäksi Omskin ja Tomskin kaupunkieihin päätyäkseen lopulta kaup-

piaaksi, urheilujohtajaksi ja purjehduksen opettajaksi Harbiniin, Kiinaan.

Neidit Bremer ja Wellingk erosivat yhdistyksestä heti seuraavan vuoden alussa. Parmanen kertoi myöhemmin, että neidit kielsivät harjoitukset tiloissaan muttei tiennyt mistä "välirikko" olisi aiheutunut. Vuoden 1902 alussa Helsingin kaupunki kuitenkin eväsi Yksityisten luentokurssien avustuksen pitämättömien kurssien takia, ja toiminta lakkasi kokonaan.

Neidit joutuivat pakkohuutokauppaamaan laajan ja monikielisen kirjastonsa, Wellingk muutti veljensä asunnosta Bremerin asuntoon ja 1903 molemmat muuttivat pois Helsingistä. Selma Wellingkin myöhemmistä vaiheista tiedämme vain, että hän kuoli Nikkilän mielisairaalassa 1937 pitkällisen sairauden murtamana.

Linda Bremer muutti Tukholmaan, jossa hän näyttää hankkineen toimeentulonsa vakoilemalla siellä olevia itsenäisyyshenkisiä suomalaisia Venäjän turvallisuuspoliisin, Ohranan, laskuun. Hänen raporttinsa tosin jälkikäteen tarkasteltuna olivat aikalailla keksittyjä ja täynnä hölynpölyä.

Bremer palasi Suomeen 1909, jolloin hän paranteli hermojaan Bromarvin kunnallääkärin hoivissa. 1913 hän asui "maaseudulla Helsingin läheisyydessä", eli Kulosaaressa.

Tanhun digiloikkaa!

Riia Niemelä

Kun koronan pahin aallonharja on toivottavasti jo takana päin, on aika pysähtyä miettimään, mitä tästä kaikesta opimme. Ihan kaikki ei ollutkaan pysähdyksissä, vaikka monet yksilöt ja ryhmät joutuivat pitkälle tauolle rakkaasta harrastuksestaan tai elannon antavasta työstä. Niin paikallisyhdistyksissä kuin valtakunnallisesti kehitettiin ja vahingossa syntyi uusia toimintamuotoja ja -tapoja. Vaikka kaipuu kasvotusten tapahtuvaan toimintaan ja tapahtumiin on varmasti kaikkien mielessä, on silti hyvä pysähtyä miettimään, mitä korona-ajan digiloikasta opimme.

Syntyneitä oivalluksia ja oppimista voi metsästää vaikka seuraavin kysymyksin: Millä tavoin sinä pidit yhteyttä tanhuka-

vereihin? Löysitkö uusia tapoja ja ympäristöjä, joissa tanssia? Pääsitkö jonkin uuden kanavan kautta katselemaan kansantanssia tai kuuntelemaan kansanmusiikkia? Millaisia keskusteluja kävit tai millaisia kirjoituksia luit kansantanssiin liittyen? Millaisiin tilaisuuksiin osallistuit? Mitä näistä voisit jatkaa koronan jälkeenkin?

Digitaalisuuden avulla lisätään tanhun saavutettavuutta ja tunnettuutta

Kuten kaikki tiedämme, on kansantanssi parhaimmillaan, kun päästään sykkimään yhdessä kosketusetäisyydellä ja aistiin toistemme liikettä samassa tilassa. Digitaaliset tapahtumat tai koulutukset eivät koskaan pysty korvaamaan tätä.

Kuva: Esa Liukkonen

Digitaalisuus voi olla kuitenkin apuna ja täydentämässä kasvotusten tapahtuvaa toimintaa. Vuoden aikana järjestettyjen virtuaalitapahtumien ja –koulutusten katsoja –ja osallistujamäärät olivat korkeampia kuin livetapahtumiin tai koulutuksiin olisi osallistunut. Virtuaaliset tilaisuudet voivat mahdollistaa tanhun tunnelmaan pääsemisen myös ihmisille, jotka eivät vaikkapa maantieteellisen etäisyyden, ruuhkavuosien tai taloudellisten syiden vuoksi pääse osallistumaan kasvotusten tapahtuvaan toimintaan. Virtuaalinen tapahtuma tai koulutus voi tarjota myös matalan kynnyksen kurkistuksen tanhuun ihmisille, jotka eivät ole saaneet aiemmin kosketusta lajiin.

Jo vuosia on puhuttu siitä, kuinka some saataisiin täyteen kansantanssia ja näin lisättyä lajin tunnettuutta. Korona-aikana tässä menttiin huima loikka eteenpäin.

Kansantanssiryhmä Polokkareiden Poikkeustilapolkka –video on tähän mennessä saanut yli 200 000 näytökertaa, kun mukaan lasketaan sekä youtube, että uutismedioiden somet. Videosta on tullut hitti myös Suomen rajojen ulkopuolella. Ryhmän somevideoihin pääsee tutustumaan suunnis-

Virtuaalinen tapahtuma tai koulutus voi tarjota myös matalan kynnyksen kurkistuksen tanhuun

tamalla Polokkareiden youtube-kanavalle, facebook-sivulle ja instagram-tilille! Myös muiden ryhmien tuottamista videoista saa vinkkiä esimerkiksi seuraamalla Kansantanssi-tiliä instagramissa.

Nuorisoseurat digittää kesällä Kalenoissa!

Nuorisoseuroissa on järjestetty vuoden aikana jo useita tapahtumia, koulutuksia, keskustelutilaisuuksia ja webinaareja verkossa. Myös Nuorisoseurojen 140-vuotisjuhlan lasten päätapahtuma Kalenat tanssitaan touko-kesäkuussa verkon välityksellä. Virtuaalisiin Kalenoihin ilmoittautui mukaan lähes 300 lasta. Toiminnalle ja tapahtumille on siis ilmeinen tarve! Osallistujat virittäytyivät Kalenoiden tunnelmaan jo touko-kuussa mielenkiintoisten verkkotyöpajojen ja tehtävien muodossa. Kesäkuussa kaikki osallistuvat ryhmät

kokoontuvat verkon välityksellä yhteiseen työpajaan. Kalenat hui-pentuu lauantaina 12.6.2021 klo 15–16 streamattavaan kaikille avoimeen Synttärikonserttiin. Tervetuloa juhlimaan 140-vuotista nuorisoseurajärjestöä, nauttimaan etelä-karjalaisten lasten ja nuorten esityksistä ja nimikkokissojemme Repen ja Rillan edesottamuksista Lappeenrannan kaupungin maisemissa!

Kuka soittaa, laulaa ja tanssii jatkossakin?

Riina Hosio

Osallistuin viime heinäkuussa Virtuaali-Kaustisella järjestettyyn Missä menee VISIO 2025? -webinaariin, jossa käsiteltiin Kansanmusiikin ja Kansantanssin Edistämiskeskuksen laatimaa alan visiota vuodelle 2025. Tämän kirjoituksen lopusta löydät linkin tilaisuuden tallenteeseen KamuKanta-sivuston Livelavalle. Tässä kirjoituksessa käsittelen osittain päivittynein ajatuksin samoja asioita kuin tuolloisessa puheenvuorossani.

Minusta Vision yksi tärkeimmistä kohdista on itse toimintaan kannusta-minen: soita, laula ja tanssi. Näiden toimintojen tulisi olla kaiken toiminnan ytimessä, sillä itse toiminta tuottaa myös lisää tietoa, jota voi myöhemmin jalostaa osaksi suurempaa keskustelua. Keskustelu ilman sisältöä kuitenkin kuihtuu nopeasti. Tämän kannustuksen kautta havahduin miettimään omaa suhdettani sosiaaliseen mediaan ja siellä soittamiseen, laulamiseen ja tanssimiseen. Itsestäni tuntuu usein jopa nurinkuriselta täyttää jo valmiiksi pursuilevaa sosiaalisen median arkkia uusilla materiaaleilla. Totuus kuitenkin usein on, että jos emme itse vastaa kysymykseen ”mitä on kansantanssi?”, joku muu vastaa tuohon kysymykseen puolestamme. Haluan rohkaista myös itseäni laajentamaan videon keinoin kuvastoa kansantanssista sekä kansantanssin ammattilaisen työstä ja kädenjäljestä. Mitä laajempi kuvasto on myös esteettisesti, sen parempi!

Pohdin toisinaan, onko kansantanssista tulossa vain yksi tanssilaji muiden joukossa samalla kun se tavoittelee ansaittua asemaa ja arvostusta taidetanssimuotojen rinnalla. Ehkä hieman yllättyen

huomaan, että suoranainen huoleni on, että emme usko kansantanssin ja kansanperinteen riittävän taiteelliseksi sisälöksemme. Pelkään, että kansantanssista tulee vain opeteltu liikkeistö, jolta puuttuu sisältö ja juuret sen omaan historiaan. Liike ja tanssi on kiistatta universaalia, mutta uniikkia siitä tekevät kytkökset ja merkitykset, joita saamme kommentoida ja välittää eteenpäin tavalamme. Taiteellinen vapaus yhdistettynä historiatietoisuuteen on keino peilata omaa aikaamme entistä syvemmin.

Joku voisi todeta, että minulla on oma lehmä ojassani, kun totean että mielestäni tärkein ja akuutein kohta Visiossa on ammattilaisten pysyminen alan parissa. Ja niinhän minulla onkin, sillä todistan eri tavoin arjessani kuinka alanvaihto, ylikuormittuminen ja pirstaloitunut työkuva ovat tunnistettavia piirteitä koko tanssin kentällä, myös kansantanssissa. Kansantanssin ja kansanmusiikin ammattilaisten yhteisen etujärjestöä odotellessa olisi suotavaa, että olemassa oleviin toimijoiden puoleen käännettäisiin entistä useammin. Sellaisia toimijoita ovat esimerkiksi Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto (Teme) ja sen jäsen-

järjestö Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat (STST). Iso osa kansantanssin ammattilaisista ansaitsee leipänsä vapaaehtoisten pyörittäminen pienten yhdistysten tanssinopettajina. Eräs vapaaehtois pohjalta toimiva seura-aktiivi on todennut, että työnantajuus tuskin on kovin monelle mieluisa harrastus. Jotta osaamista ja taitoa työnantajuuteen saataisiin kansantanssin ja kansanmusiikin kentälle enemmän, olisi suotavaa että sekä työnantajat että työntekijät kääntyisivät olemassa olevien liittojen puoleen konsultaatiomieslessä, oli kyseessä sitten työsopimuksen tarkistaminen, palkkaluokka, työaika tai

jokin muu askarruttava asia. Apua saa yllättävän usein, kun uskaltaa kysyä.

Taiteen ja kulttuurin rahoitus kuohuttaa keväällä 2021 ja aivan syystä. Valitettavan realistisissa uhkakuvissa koronapandemian aiheuttaman kriisin jälkeen taidetta ja kulttuuria ammatikseen harjoittavia ei enää yksinkertaisesti ole. Toivottavasti kansantanssi ja kansantanssin ammattilaiset koetaan jatkossakin tärkeäksi osaksi kenttäämme, sillä kenttämme taatusti ymmärtää hyvin, kuinka tärkeä asia oma kulttuuriperintö on.

17.7.2020 VirtuaaliKaustinen - Missä menee Visio2025? -webinaari

<https://kamukanta.fi/tapahtuma/missa-menee-visio2025-webinaari-2/>

Tutustu visioon tästä linkistä: <https://www.kansanmusiikkikansantanssi.fi/visio2025>

*Juhliin, kansantanssiesityksiin,
kansallispuvun päivän piknikille
tai muuten vain kaduille pasteeraamaan!*

Kansallispuvut vuokraa SKY:N PUVUSTO Vuodesta 1907

Pukuvuokra SKY:n jäsenyhdistyksille 25 €/ vko,
muille 50 €/ vko.

Naisten kokoja C32-52, miesten kokoja C44-58.
Lisäksi runsaasti lasten pukuja pirpanakoosta
alkaen.

Puvusto on auki keskiviikkoisin klo 17.00-19.00
osoitteessa Döbelninkatu 5 b 21, 00260 Hki

Yhteydenotot sähköpostitse
puvusto@kansantanssinyst.fi
www.kansantanssinyst.fi

Pakina: Kaikki aviomiehet, nykyiset ja tulevat, muilutetaan syksyllä Kansantanssin Ystäviin!

Liisa

Näin me naiset päätimme katsellesamme “ystävain” kevätjuhlassa veikeitä tanssiesityksiä. Ja mitä nainen päättää, sitä jne. Sillä totisesti on niin, että tuo verraton huumori, joka tanhujemme yksinkertaisilta näyttävissä vuoroissa piiloilee, ei saa meiltä unohtua. Se on myös tärkeätä ei vain kansantieteellistä, vaan myös terveydellistä pääomaa. Juuri sellaista ruumiin ja sielun sytykettä me nykyajan ihmiset liian kireän arki-työmme ohella tarvitsemme. On ilmeisesti oma psykologinen pohjansa silläkin nykyhetken ilmiöllä, että sellainen eräässä mielessä tanhun luontoinen tanssi kuin paljon manittu “Lampisen valkki” valloitti kansamme käden käänteessä.

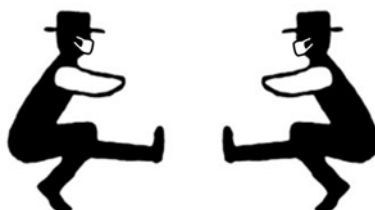
Sanalla sanoen: kaikki merkit viittaavat siihen, että aika on kypsynyt kansantanssin renesanssiin. “Suomen Kan-

santanssin Ystävät” ansaitsevat kunnioittavat kiitokset siitä, että ovat uskollisesti vuosien varrella ylläpitäneet tietoa ja taitoa tällä alalla.

Seuran monivuotinen johtaja Aino Saarelainen ja innokas puheenjohtaja Yrjö Väisänen osottautuivat taas kevätjuhlassaan taitaviksi ja tietäviksi tekijöiksi. Seura on kesällä lähdössä Tukholman kansainvälisille tanhupäiville. Me lähettämme heille topakat onnenpotkut peräänsä ja ilmoittaudumme syksyllä viulun ja klarinetin tahdissa opiskelemaan kansanhumoria ja lujittamaan perhesiteitä.

Naiset, katselkaapa jo kesää sillä silmällä, että syksyllä varmasti tiedätte, kuka on se onnellinen mies, joka ensi talvena tanhuilee kerallanne.

Tämänkertainen pakina on lainattu Kisakenttä-lehdestä toukokuulta 1939. Nimimerkki Liisa on melko varmasti Kisakentän tuolloinen päätoimittaja, voimistelunopettaja Liisa Orko. Pakinassa mainittu Lampisen Valkki on tietenkin Lambeth Walk, joka levisi suomeen 30-luvulla ja jota vieläkin vanhojen päivänä saatetaan tanssia.

Ajankohtaista Suomen kansallispukukeskuksesta

Taina Kangas

Suomen kansallispukukeskuksessa iloitaan kevään mittaan parantuneesta koronatilanteesta. Museoita koskevia hyvin tiukkoja rajoitustoimia on saatu hieman purettua ja asiakkaat ovat pystyneet tutustumaan vähän vapaammin näyttelytarjontaan. Monissa asiakaspalautteissa onkin kiiteltä mahdollisuutta vihdoin nauttia Suomen käsityön museon ja Kansallispukukeskuksen näyttelyistä.

Käsillä Elävä Perintö Helsingissä

Taitoliiton järjestämä Käsillä elävä perintö -näyttely on juuri avautunut Helsingissä. Koko kesän avoinna oleva näyttely esittäytyy Taito Etelä-Suomen näyttelytilassa CraftCornerissa. Esillä on Museo-viraston hallinnoiman Elävä perintö -hankkeen Wikiluettelosta kansalliseen luetteloon valitut käsityöilmiöt. Mukana on yhteensä yhdeksän erilaista käsityöperinnettä esittelevää ilmiötä aina ryijyn kudonnasta Tommi-puukon valmistukseen. Mukana on myös kansallispuvun valmistaminen.

Suomen kansallispukukeskus ja Föreningen Brage ovat mukana näyttelyssä, jota rakennettiin yhdessä 21.5. Nähtävänä on kaksi kansallispukukokonaisuutta; yksi suomenkieliseltä ja yksi ruotsinkieliseltä alueelta. Suomen kansallispukukeskus toi esille Saarijärven naisen kansallispuvun. Kansallispukuraadin hyväksymä pukutarkistus valmistui vuonna 2018. Se havainnollistaa tämän päivän kansallispukututkimusta. Pukumallin on koonnut vuonna 1968 Toini-Inkeri Kaukonen. Vuosien varrella pukua on valmistettu hieman erilaisina versioina ja nyt puku on palautettu vastaamaan alku-

peräisiä museaalisia esikuviaan. Kansallispukuraadin nimeämänä asiantuntijana toimi museoneuvos Mariliina Perkkio.

Mm. puvun ihastuttava puna-valkea hame palautettiin alkuperäisen mukaisesti ohuista puuvillalangoista tiiviiksi palttinaksi kudotuksi. Mallikerrassa on lisäksi kapeita tumman sinisiä ripsiraitoja. Puvun kaikki esikuvat ovat Kansallismuseon ja paidan esikuva Keski-Suomen museon kokoelmista.

Bragen pukutoimistolta on esillä Maksamaan miehen kansallispuku. Se edustaa 1700-luvun lopun länsisuomalaista miehen juhlapukeutumista. Puvussa on nähtävissä vaikutteita kyseisen ajan Ruotsin armeijan käyttämistä asuista pitkine liiveineen ja takkeineen. Puvun värit on hillitty, sisältäen mm. karoliininsiniset sarkaiset polvihousut ja liivin sekä harmaan takin. Kiinnittiminä ovat lukuisat metalliset kantanapit. Pukumallin on koonnut dosentti Bo Lönnqvist 1992.

Näyttelyyn voi tutustua osoitteessa Eteläesplanadi 4, Helsinki ja se on esillä 25.5. – 18.8.2021. Näyttelyyn liittyy lisäksi netistä löytyvä virtuaalinäyttely, jossa esitellään myös kansallispukujen tuunaamista.

Kansallispukukoulutus

Suomen kansallispukukeskuksen järjestämä kansallispukuvalmistuksen peruskoulutus on ollut hyvin suosittua. Koulutus antaa valmiudet toimia esim. Kansalaisopistojen kansallispukukurssien opettajina. Parhaillaan on menossa jo toinen koulutusryhmä, jossa on mukana myös runsaasti uusia, nuoria kansallispukujen valmistuksesta kiinnostuneita kurssilaisia. Heistä useat ovat kiinnostuneita ryhtymään paikkakunnillaan kansallispukuryhmien opettajiksi tai pukujen valmistajiksi. Jo pidempään alalla toimineet opettajat tulevat puolestaan mielellään päivittämään tietojaan alan viimeisimmillä tutkimustuloksilla.

Koronapandemian vuoksi on koulutusjaksoja jouduttu siirtämään alkuperäisestä aikataulusta. Reilun puolen vuoden

tauon jälkeen pystyimme vihdoin touko-kuussa järjestämään jakson, jolla aiheena olivat miesten kansallispuvut. Miesten puvut koostuvat useista kaavoitettavista puvunosista, joten materiaalien ja ompelu-rakenteiden lisäksi kaavat ja puvun istuvuus nousevat tärkeälle sijalle.

Koulutus jatkuu tulevan syksyn ajan. Elokuun jaksolla paneudumme vielä tarkemmin käytännön harjoitusten avulla miesten pukujen kaavoituksiin ja kaavamuuutoksiin sovitustaatteiden avulla.

Kansallispukukeskus vastaa kysyntään ja aloittaa uuden koulutuskokonaisuuden tulevana syksynä. Kokonaisuus koostuu yhteensä kymmenestä kahden päivän mittaisesta koulutusjaksosta, jotka koontuvat kahden vuoden aikana. Koulutusryhmä on suuren kysynnän vuoksi jo täynnä.

Kuva: Suomen kansallispukukeskus

Saarijärven tarkistettu kansallispuku tuo esille kansallispukuperinteemme monipuolisuutta.

Vas. Maria Lindén Bragen pukutoimistosta toi näyttelyyn esille Maksamaan miehen kansallispuvun. Oik. Taina Kangas ja Marja Liisa Väisänen Suomen kansallispukukuksesta pukevat mallinukelle Saarijärven naisen kansallispukua.

Suomen kansallispukukeskusten toimintaa

Kansallispukujen pukeutumisvideoita

Kansallispukukeskus on toteuttanut kaksi pukeutumisvideota, joissa kansallispukukonsultti esittelee puvun osat ja opastaa niiden pukemisessa. Mallina on jyvaskyläläinen Mari Varonen. Tarkistettut Saarijärven ja Ikaalisten pukujen pukeutumisvideot löytyvät www.kansallispuvut.fi -sivustoltamme kyseisten pukujen esittelysivujen kohdilta.

Kansallispuvun juhlapäivä -tapahtuma

Ia 9.10.2021 Suomen kansallispukukeskusten järjestämä Kansallispuvun juhlapäivä -tapahtuma Suomen käsityön museon tiloissa Kauppakatu 25, Jyväskylä.

Tarkempi ohjelma löytyy lähempänä nettisivuiltamme. Varaa päivä heti kalenteriisi!

Näyttelyt Kansallispukukeskusten Kujalla

16.4. – 17.10.2021 Lottapukujen keskisuomalaisia tarinoita

Lotta Svärd -järjestön perustamisesta tulee kuluneeksi 100 vuotta. Näyttely esittelee lottien isänmaan hyväksi tekemää työtä lottapukuihin liittyvien tarinoiden avulla.

22.10.2021 – 10.4.2022 Flammut kansallispuvuissa

Näyttely esittelee flammuväriä ja flammujen käyttöä kansallispuvuissa.

Esko Kannusmäki 75 vuotta

Erkki Lehtimäki

Ahjolan tanhutoiminnan 70-vuotisjuhlan kunniaksi Ahjolan Tanhuajat päätti kutsua uuden kunniajäsenen ja tämä piti julkistettaman 70-vuotisjuhlassa mutta niin kuin kaikki muukin, sekin jouduttiin koronan takia unohtamaan ja päätimme juhlia vasta kun tulee 75 vuotta täyteen. Sinne asti emme kuitenkaan pihtaa tietoa, vaan kerromme tässä ja nyt, että Esko Kannusmäki on Ahjolan Tanhuajien uusin kunniajäsen. Eskon toki tuntee jokainen pidempään mukana ollut, mutta varmuuden vuoksi tein Eskolle kymmenen kysymyksen etähaastattelun.

Missä, milloin ja miksi aloitit tanhuamisen?

Kaverit saivat houkuteltua Tampereen Nuorisoseuran harjoituksiin noin vuonna 1967-68. Vaikka harjoiteltiin Kahdeksan miehen enkeliskaa, se ei lannistanut, vaan jätti koukkuun. Ensimmäinen esiintyminen oli keväällä 1969.

Keiden kaikkien ohjauksessa olet ehtinyt näitten monien vuosien aikana olla?

Veikko Äikäs, Liisa Laaksonen, Ilpo Salonen, Janne Pöyhönen + erinäisten kursien ohjaajia

Ja Laaksosen Lissuhan aikoinaan tanhutoiminnan Ahjolassa sai alkuun. Entä missä kaikissa tanhuryhmissä olet tanssinut?

Tampereen Nuorisoseura, Ahjolan ryhmät, mm Tiistaissa 48,5 vuotta.

Tanhuryhmät yleensä harjoittelevat jotain esitystä varten, millaisissa kotimaan esiintymisissä olet ollut mukana?

Setlementtinuorten, Nuorisoseurojen ja Karjalaisten luokitteluissa ja tapah-
tumissa, SKY:N katselmuksissa, Pispalan

Sottiisissa, Turun Europeadit ym.

Muistelisin että olit Tiistain mukana myös Kaustisen kansamusiikkijuhlilla. Useimmat tanhuryhmät tekevät myös ulkomaan esiintymismatkoja, missä kaikkialla olet päässyt käymään?

Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti, Englanti, Saksa, Ranska, Turkki, Itävalta, Unkari, Viro, Latvia, Slovakia, Hollanti, USA

Sinulta siis jäi väliin Arequipan Festidanza Perussa 1997, joka itselläni on ikimuis-
toisin matka.

Kun tarpeeksi pitkään toimii tanhuryhmässä, joutuu yleensä myös luottamus-
tehtäviin, mihin kaikkeen olet antanut
puhua itsesi ympäri?

Ahjolan Tanhuajat ry:n johtokunta (yhdistyksen perustajajäsen), Settlementinuorten Liiton tanhutoimikunta, Suomalaisen Kansantanssi-instituutin Puolesta hallitus, Nordlek-toimikunta Suomi, SKY tallennustoimikunta, Pispalan Sottiisi ja Sata-Häme Soi järjestelytoimikunta

Mitä pidät kansantanssiurasi kohokohtana?

Voi olla esiintyminen Lontoossa Royal Albert Hallissa 1984. Lavalla oli 600 laulajaa, joten meille oli taisteltava tila lattialle poistamalla kaksi penkkiriviä edestä. Kokolattiamatosta noussut pöly pakotti meidät esityksen jälkeen kiireen vilkkaa etsimään lähimmän pubin.

Oletko tanhun lisäksi ehtinyt harrastaa muutakin?

Lukemista ja kirjoittamista. Juurikaan viisastumatta.

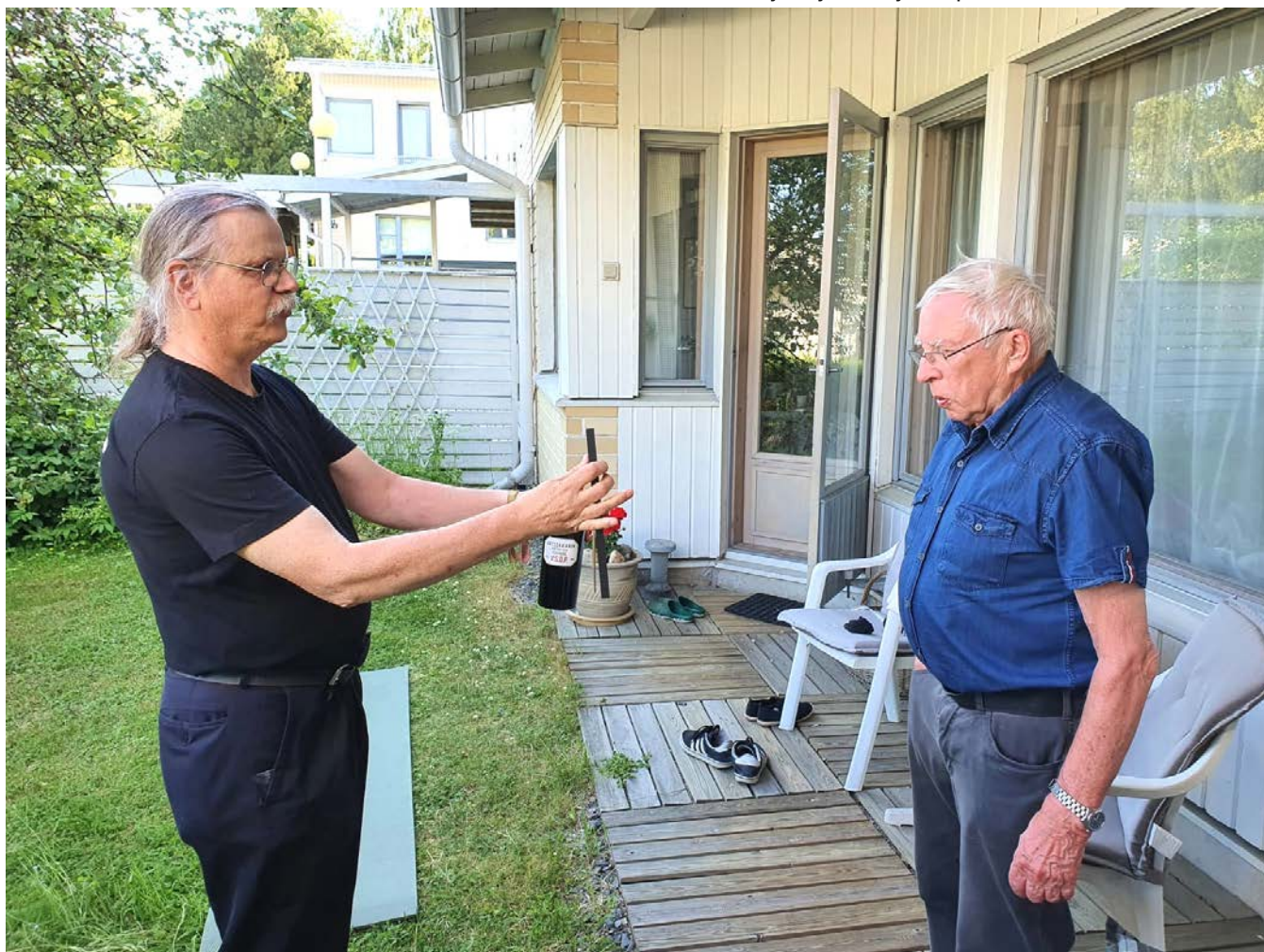
Itselfänikin löytyy ainakin yksi teos, jossa kirjoittajana on Esko Kannusmäki. Kuka on kansantanssi-idolisi?

En halua mainita idolia, ettei joku ylpistyisi.

Ja vielä lopuksi, millaisena näet suomalaisen kansantanssin tulevaisuuden?

Nuorisoseurat jatkanevat Helvi Jukaraisen aikanaan aloittamalla koreografisella linjalla. Toivon, että SKY ja FSF pysyvät periaatteissaan. Arvostan Tanhuvakkaa ja sen tekijöitä (Suomen kansanta lähtien) hyvin suuresti.

Erkki Lehtimäki luovuttamassa Esko Kannusmäelle kunniakirjaa ja konjakkipulloa.

Kuva: Reetta-Liisa Majamäki

Kansantanssia kirjallisuudessa 31

Esko Kannusmäki

Ammoisina aikoina muistiinmerkitsijät seurasivat tanssin kulkua ja kirjasivat tapahtumat enemmän tai vähemmän onnistuneesti ylös. Ajattelin kokeilla asiaa ja muistelin Pransiisin vuorot harjoituksissa.

26.1.1992. Ohjaajana oli Ilpo Salonen ja säästyksestä vastasi todennäköisesti Jouni Järvelä. SKY:n tallennustoimikunnan jäsenenä haluan nyt julkaista uudelleen muisteluni tanssin kulusta.

Asetun poikien jonoon. Edelläni ovat Sorsa ja Kaitsu, takana Eero ja Pete.

Toisella puolen on toinen jono.

Vierellämme on tyttöjen jono. Siinä vaikuttavat Satu, Mira, Paukku, Tuula ja Lea.

Nämä tytöt eivät ole meidän jonon tyttöjen pareja.

Pojat lähtevät liikkeelle.

Jokainen saa oman parinsa toiselta puolen.

Kumarran Eikulle joka ei ehdi niitata ja otan häntä kädestä.

Menemme Kaitsun ja Irenen perässä parittain.

Muodostuu kaksi vastakkaisriviä. Olemme oikeanpuolimmaisessa yläpuolella keskellä, Sorsaa ja Sinnua vastapäätä.

Musiikki on soinnut koko ajan.

Tanssi alkaa nyt oikeastaan alusta.

Suoritamme läpikäynnin ja käännymme toisella puolen kaartaen.

Palaamme paikoillemme ja tanssimme 4 hidasta nilkutusta myötäpäivään.

Meinasin jo mennä seuraavaan vuoroon.

Mutta nyt kuitenkin on tyttöjen paikanvaihto. Tuula tulee toiselta puolen ja otan

häntä vyötäisiltä kiinni ja pyörimme kävellen 4 askelta vastapäivään. Sitten Eikku tulee samoin takaisin.

Tanssitaan 4 nilkutusta vastapäivään.

Tasoitan askeleen viimeisellä osalla ja aloitan karkelon Tuulan kanssa. Teemme vain puolikarkelon ja toisen puolen teen Aaton kanssa. Palaan samalla tavalla omalle paikalleni, kun olen karkeloinut Tuulan ja sitten Eikon kanssa.

Nyt pitäisi muistaa 4 nopeaa nilkutusta vastapäivään.

Kuvio vaihtuu vastakkaisriveihin poikinsiltaan.

Vastaamme tulee nyt Sorsa ja Sinnu.

Lähden 4 askeleella Sinnua kohti, tervehdin häntä 2 tahdilla, tartun vasemmalla kädelläni hänen oikeaan käteensä ja talutan hänet omalle paikalleni niin että jään tyttöjen keskelle. Menemme kolmikossa paikalleen jääneen Sorsan luo. Sorsa ottaa tyttöjä käsistä kiinni. Kävelemme 4 askelta. Menemme läpikäyden omille paikoillemme vastakkaisriviin.

No sitten Sorsa ja Sinnu tulevat vastuuseen meitä vastaan ensin 4 kävelyaskeleella ja palaavat 4:llä takaisin. Sen jälkeen he tulevat uudelleen. Nyt otetaan käsistä kiinni ja kävellään piirissä 4 askelta. Läpikäynti ja vastuu kuten edellisessä vuorossa.

Voi pitää muistaa seuraava vuoro. Siinä poika ristiotteessa pyöryttää tytön 2 askeleella vasemmalle puolelleen ja menee itse neljällä askeleella vastakkaisen tytön luo. Siellä käännän Siinnun vasemmalta puoleltani samalla tavoin oikealle puolelle ja palaan 4 askeleella Eikon luo. Niitä nilkutuksia sitten nopeasti myötäpäivään. (Kirjoittaa muistin, mutta en meinannut harjoituksissa muistaa. Muodostuu vinokuvio lounas/koillinen suunnassa).

Koko joukko kääntyy katsomaan keskelle.

Keskiparit Pete&Taina ja Aki&Satu ottavat laukkavastuun.

Kääntyminen on vaikeaa ja erikoista.

Onnistuukohan se meiltä?

Menemme nimittäin heidän jälkeensä saman jutun.

Siis ensin vastuu, käänös ja läpikäynti toiselle puolelle laukalla.

Sitten sama juttu takaisin.

Tämä muutettiin. Nyt mennään rivin suunnassa. Eli meitä vastassa on nyt Kaitsu ja Irene. Ei tietenkään ole läpikäyntiä vaan paikanvaihto 8 laukka-askeleella ja takaisin vastuineen.

Tässä kohtaa jäi kokonaan yksi vuoro merkitsemättä. Toisten parien vuorokarkelo eli Sorsa ja Eikku. Lopun puolikarkeloa ei ehdi mennä kokonaan, vaan käänös omalle paikalle riviin.

Seuraaavaksi rivivastuu. Tytöt edessä, pojat takana pitäen toisistaan käsistä kiinni.

Toisella vastuulla otetaan vastapäinen tyttö eli Sinnu ristiotteella 4 askeleella omalle puolen.

Rivivastuut ja vaihdot kuten edellä ja saadaan oma pari.

Tässä jäädään suoraan piiriin.

Pojat selkä piirin sisälle päin.

Poikien kädet ranteiden kohdalta ristissä, muistutettiin.

16 askelta myötäpäivään ja samoin takaisin vastapäivään.

Oman parin kanssa puolikarkelo piirin kehällä.

Seuraa pomputus (Huono muisti: se olikin poukutus!) Eli polskapiirissä 16 askelta myötäpäivään.

Pojat kääntävät käsien asennon ja tullaan vastapäivään takaisin. (Parempi mennä piiri laukka-askelilla)

Ohjaaja katselee junia Saaran kanssa.

Kättely omalta alkaen 7:nne luo.

Se on Satu. Ei katsonut, tai vähän vilkaisi. (Muutosten jälkeen Lea).

Eipä tainneet muutkaan katsoa. Oman

parin kanssa vielä pyöräytys.

Ja lähtee tähti.

4 askelta oman kanssa. 4 askeleella vaihto eteenpäin, seuraava tyttö ohitetaan. Siis joka toisen kanssa mennään.

Siellähän tulee Paukku ja Satu, bravo! (Muutosten jälkeen vaihteeksi Kyllikki, Tapa, Irene, Raija ja Lea. Voisiko olla näin monta?)

Eikun kanssa vielä 4 ja sitten pyöritään omille paikoille vastakkaisriveihin.

Oman parin kanssa 8 kävelyä ja 8 pyörintää.

Ykköspari Jussi ja Paukku lähtee parittain solan keskeltä taustalle päin.

Alapuolen rivi seuraa perässä.

Parit tulevat takaisin.

Edessä poika kääntyy vasemmalle ja tyttö oikealle.

Kohdataan taustalla.

Parittain muodostetaan näyttämön etureunaan puolikaari.

Kiitokset.

Poistutaan pareittain vasemmalle.

Harjoitus kesti 5 min 15 sek.

Tuomareiden arvio Siilinjärvellä:

Kevyttä, hyvää tyyllillisesti puhdasta tanssimista. Luontevaa elämistä. Ohjelmisto sopi tälle ryhmälle (Ahjolan Tiistairyhmä) erittäin hyvin.

Yhdestä tanssista saatu näytävä kokonaisuus

Musiikki ilman äännetoistolaitteita sopi tyyllillisesti Pransiisiin. Puvut täysin kunnossa.

Tuomareina olivat Helena Antikainen, Ritva Meling ja Lasse Svahnström.

Esko Kannusmäki: Aika lystiä

Espanjantauti pisti kansantanssin katkolle 1918-20

Annuli Perheentupa

Niin tavattomalta kuin COVID-19 ja sen aiheuttamat poikkeusolot ovat tuntuneetkin, se ei suinkaan ole ensimmäinen tanhuharrastuksen keskeyttänyt pandemia. Myös reilut sata vuotta sitten maailmanlaajuisesti levinnyt espanjantauti aiheutti katkon normaalielämään ja kaikenlaisiin rytmiharrastuksiin. SKY:n vanhat dokumentit kertovat sen vaikutuksista pääkaupungin tanhutoimintaan.

Vasta itsenäistyneeseen, juuri verisen sisällissodan käyneeseen Suomeen rantautui kesäkuussa 1918 kulkutauti, joka ei aluksi herättänyt muun epäjärjestyksen keskellä sen suurempaa huomiota. Vaikka tauti lähtikin leviämään nopeasti, sen ensimmäinen aalto oli vielä lievä ja sen aiheuttama kuolleisuus vähäistä. Se iski lähinnä punavankileireille, joihin sullottujen 80 000 vangin äärimäiset olot olivat muutenkin taudeille otolliset.

Pääkaupungin nuorien Kansantanssin Ystävien elämään ei taudilla vielä tässä vaiheessa ollut vaikutusta. He kokoutuivat perjantaisin viikkoharjoituksiinsa ja arvatenkin keskustelut koskivat enemmänkin maassa vallitsevaa yleistä niukuutta, elintarvikepulaa ja sisällissodan järkytyksistä toipumista kuin tuota vaihkaa maahan luikerrellutta kulkutautia.

Tappava toinen aalto

Muutaman kuukauden päästä, syksyllä 1918, levisi taudin toinen, rajumpi aalto, joka alkoi niittää normaaliväestöä. Kausinfluenssat tunnettiin tuolloin lähinnä harmillisina tauteina, mutta tämän sairauden oireet olivat poikkeuksellisen vakavat ja ihmisiä kuoli runsaasti. Pelotavinta oli, että se tuntui iskevän erityisen rajusti nuoriin, hyväkuntoisiin aikuisiin.

Kansa tuli nyt hyvin tietoiseksi tästä uudesta influenssasta, joka sai nimekseen Espanjantauti. Se ei ollut alun perin kotoisin Espanjasta, mutta ensimmäisen maailmansodan sensuuri oli pitänyt pandemian pimennossa suurelta yleisöltä, kunnes se levisi sodan - ja sensuurin - ulkopuolella olevaan Espanjaan ja sai kansainvälistä julkisuutta.

Suomessakin tiedotusvälineet heräsivät huomioimaan uuden, poikkeuksellisen tappavan influenssan. Kansaa ohjeistettiin pesemään ahkerasti käsiään ja välttämään yleisötilaisuuksia.

Poikkeusolot huomioitiin myös SKY:ssä. Viikkoharjoituksia ei pidetty, puvustoa ylläpitänyt käsityöseura lopetti säännölliset kokoontumisensa ja lähes painovalmiiksi saatu tanhujulkaisu jätettiin "odottamaan parempia aikoja".

Kolmas aalto kaatoi pääkaupungin väkeä

Espanjantaudin kolmas aalto levisi keväällä 1919. Se oli muualla Suomessa edellistä lievempi, mutta iski erityisellä ankaruudella Helsinkiin ja teki pääkaupungista yhden pahimmin taudista kärsineistä alueista Suomessa.

Lääkärien tietoon tuli vain osa sairastuneista, mutta terveydenhuolto joutui silti kaaokseen. Sairaalat täyttyivät ääriään myöten, kaupunkiin perustettiin tila-

Kuva: Eric Sundström/Helsingin Kaupunginmuseo

päisiä sairaaloita ja henkilökunnan asuntoloita muutettiin väliaikaisiksi osastoiksi.

Kuolleisuus kasvoi niin rajusti, että hautapaikat loppuivat kesken eikä uusia saatu kaivettua riittävän nopeasti. 8. huhtikuuta Helsingin Sanomissa kerrottiin, että Malmin kirkkomaalla ei kyetty yhtenä päivänä hautaamaan kuin 57 vainajaa, parikymmentä jäi vielä siunattavaksi seuraavana päivänä.

Lehti-ilmoituksissa kehoitettiin välttämään kokoontumisia. Huvi- ja tanssitilaisuuksia kiellettiin ja kouluja suljettiin.

SKY:n jäsenet jatkoivat tanssitaukoaan. Pari-kolmikymppisinä he kuuluivat espanjantaudista pahiten kärsineeseen ikäluokkaan. Yhdistys ei järjestänyt yksikään viikkoharjoituksia syksyn 1918 ja kevään 1919 välisenä aikana.

Neljäs aalto niitti väkeä pohjoisessa

Espanjantaudin neljäs ja viimeinen aalto iski tammikuussa 1920 Pohjois-Suomeen, missä se teki katastrofaalista tuhoa. Esim. Inarissa lähes kaikki sairastuivat ja 10 % väestöstä kuoli. Koko pitäjässä terveinä olivat vain lääkäri, kaksi miestä ja apteekkarin vaimo, jotka yrittivät parhaansa mukaan pitää huolta muista. Väkeä kuoli koteihinsa, karjasuojiin ja tuupertui jopa tienposkeen.

Muualla Suomessa tauti oli hellittänyt ja paluu normaaliin arkeen käynnissä - näin myös pääkaupungin SKY:läisten parissa.

Paluu arkeen

SKY:n johtokunta oli päättänyt aloittaa toiminnan uudestaan syksyllä 1919, mutta kurssien muodossa, jotta saataisiin rekrytoitua uusia harrastajia

mukaan toimintaan. Varsinaisia viikko-harjoituksia ei kurssien lisäksi kuitenkaan vielä aloitettu, koska sopivaa tilaa ei löytynyt. Ne päätettiin aloittaa vasta vuodenvaihteen jälkeen Balderin salissa. Harjoituspäivä muuttui perinteisestä perjantaista keskiviikoksi.

Syksyllä 1919 järjestettiin pitkästä aikaa myös ohjelmallinen illanvietto. Siitä, kurseista, harjoituksista ja puvuston toiminnasta ilmoiteltiin ahkerasti lehdissä (HS, Uusi Suomi, Huvudstadsbladet, Kisakenttä, Sosiaalidemokraatti).

Vuoden 1920 alusta toiminta oli taas täydessä vauhdissa. Harjoitukset pidettiin joka viikko, ja puvuston ylläpitämiseksi järjestettiin ahkerasti ompeluseuroja, joissa valmistettiin pukuja sekä myyntiin, vuokrattaviksi että yhdistyksen omaan käyttöön.

Ahkerä ilmoittelu oli tuonut lisää väkeä yhdistyksen riveihin ja poikanut myös keikkapyyntöjä. SKY:n tanhuryhmä esiintyi kymmenen päivän ajan Suomen Messuilla, minkä lisäksi esiintymisiä oli myös Raittiusyhdistys Koiton kieltolakijuhlissa, amerikansuomalaisten tulojuhlissa, Seurasaaren ulkomuseossa, Helsingin kansakoulunopettajien juhlissa sekä hyväntekeväisyysjuhlissa köyhien lasten kesäsiirtolan hyväksi.

Toimimalla järkevästi ja suositusten mukaan SKY selvisi pandemian aiheuttamista poikkeusoloista ja nousi niiden jälkeen entistäkin vahvemmaksi ja energisemmäksi yhdistykseksi. Toivottavasti tämän päivän kansantanssiväki selviää koronalamasta yhtä menestyksekkäästi!

Helsingin Sanomissa annettiin 3.11.1918 ohjeita espanjantaudin johdosta:

- Pitäkää itsenne puhtaina, peskää kätenne ennen kutakin ateriaa!
- Älkää sylkekö lattialle, vaan käyttäkää sylkyastiaa!
- Älkää yskikö toista henkilöä kohti, vaan asettakaa niin hyvin yskiessänne kuin aivastaessanne nenäliina suun eteen!
- Älkää huolimattomuudellanne asettako toisia tartunnalle alttiiksi!

Lähteet:

SKY:n pöytäkirjat 1918-20

Wikipedia

Helsingin Sanomat 19.10.1918, 3.11.1918 ja 26.4.2020

Yliopisto-lehti 30.10.2018

Linnanmäki E. Espanjantauti Suomessa. influenssapandemia 1918–1920. Bibliotheca Historica 95. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura, 2005.

Paholaismamellit

Teemu Perheentupa

Suomesta on kerätty kohtuullisen paljon tanssiin liittyviä ylliluonnollisia kertomuksia, joissa tanssi turhankin usein esitetään synnillisenä toimena, ja syntiset usein saavat ankaran rangaistuksen.

Muutamassa tarinassa paholaisen kanssa tehdään sopimus, jonka avulla ihminen oppii tanssimaan erityisen hyvin, hintakin on sitten tietysti erittäin kova, koska pitäähän tarinalla olla moraalinen opetus.

Tässä kuitenkin tarina, jossa lopputulosta ei voi pitää mitenkään huonona, henkilöt ja paikat ovat tarkasti tiedossa ja joka kävisi ihan sellaisenaan koreografian pohjaksi.

Näin Johanna Sofia Wessman kertoi Frans Leinolle Kokemäellä vähän yli sata vuotta sitten:

“Tämä tapaus on todella tapahtunu siinä 1870 ja 1873 vuosiluvun välillä. Nih, silloin pirut, eli paholaismamsselit hypytti

eli tanssitti Hakanpään Juhhaa Kakkulaisten vainoolla, vaikka ei hänen nimensä sillon vielä ollut Hakanpää. (Juhan silloisesta sukunimestä en tiedä.) Mutta Juho oli silloin kummiskin trenkipoikana Kokemäen pitäjän Kakkulaisten talossa.

Juha oli silloin vielä melkeen poikanen iältään 15 ja 20 vuaden välillä, luan-teeltaan vilkas ja lisäksi hänellä oli vielä hyvä laulunääni ja sitten oli hänellä halu, oikein hyvä halu oppia tanssimaan, eli hyppäämään, ninko sillon sanottiin ja hyppyinnossaan Juho kävi talon emännänkin kimppuun tanssinopetuksesta aina kun vaan tilaisuus tuli, ni Jussi sanoi: “Emäntä, opettakaas mua polkkaa, emäntä opettakaas mua polkkaa”.

Sitten kerran eräänä kesäyänä ko Jussi käveli sitä tiätä joka hiukan ennen Kakkulaisten maantieltä jo mennee suaraan Orjanpaarelle, olisko hän menossa johonkin tanssipaikkaan, nin se ei ole tiedossamme. Mutta se vaan on tosi, että ko Jussi pääsi tiänviäressä olevan riihen, joka oli Astalan riihi, kohdalle, niin siinä riihen edessä oli kaks hianoo mams-sellia, joista toinen kumarsi Jussille, samalla ottaen hänen kätteensä kii ja sanoi: "Polkkaa," ja nin sitä aljettiin hypätä polkkaa Kakkulaisten vainoolta (kenties oli Astalan vainoo koska riihikin oli eikä Jussikan itsekän oikein kai tien-nyt oltiinko tiellä tai pellolla) ja hypytettiin Jussia koko kesäinen yä, ko toinen jätti, ni toinen otti ja hojettiin: "Polkkaa, polkkaa, polkkaa".

Ja niin lujasti Jussi-parkaa hypytettiin,

#KaustinenOn!

Kaustinen FMF

54. Kaustinen Folk Music Festival järjestetään ainakin virtuaalisena, toivotavasti myös yleisötilaisuutena!

Kaustinen pyrkii edelleen järjestämään yksittäisiä tilaisuuksia ja ohjelmakokonaisuuksia festivaalialueella 12.–18. heinäkuuta. Tapahtumien lopullinen laajuus ja muoto selviävät vasta lähellä tapahtuma-aikaa koronatilanteen ja viranomaisien päätösten perusteella.

– Kesän 2021 festivaalia on rakennettu viime kesästä alkaen usean eri vaihtoehdon mukaan. Tällä hetkellä koronatilanne on Keski-Pohjanmaalla vaikea ja leviämismuutoksissa. Perinteisen muotoista juhlaa ei ole tänä kesänä mahdollista järjestää, Pro Kaustinen ry:n hallituksen puheenjohtaja Ira Korkala sanoo.

– Monipuolinen ja osallistava ohjelma on silti tulossa joka tapauksessa. Luvassa on joka päivä suorana lähetettäviä konsertteja Kaustiselta. Esiintyjinä on mm. Frigg, Mariska ja Kaustinen HouseBand

että hän tanssin loputtua sylki kirkasta verta, sekä oli muutenki väsyny. Opeko hän sitte tästä opetuksesta tanssimaan tai ei, mutta tanssia Juhasta vaan tuli ja aikoinaan oli ollut hyväkin, koska vanhanakin vielä osasi purpurit, fransiisit, katrillit y.m.

Mutta vaikka kuulinkin Juhan välistä laulavan tanssisäveleitä, nin en kumminkaan koskaan rohjennu häneltä udella sitä vainoolla tanssimista, sillä pelkäsin sillä koskettavani Juhhaa arkaan kohtaan, vaikka sitä kyllä vielä silloinkin usein puhuttiin, että pirut hypytti Hakanpään Juhhaa Kakkulaisten vainoolla. (Tunsin Juho H-n sekä hänen perh. valan hyv. sillä hän asui tässä kylässä ja hänen vaimonsa tiesi tämän asian ja kuuli siitä puhuttavan.)"

sekä Vesala–Järvelä–Rahmel-trio. Kansainvälinen ohjelma toteutuu virtuaalisesti, Anne-Mari Hakamäki kertoo.

– Tavoitteenamme on saada osa konserteista järjestettyä yleisötilaisuuksina. Teemme kaikkemme, että tilaisuudet pystytään järjestämään koronaturvallisesti, turvavälit huomioiden, Pro Kaustinen ry:n toiminnanjohtaja Valtteri Valo kertoo.

Alkuperäinen lipunmyynti on suljettu, ja festivaali haluaa palauttaa kaikki tähän mennessä ostetut pääsyliput, jotta ensi vuoden lipunmyynti voi alkaa alusta. Liput voi palauttaa 31.8.2021 mennessä. Nykyisiä lippuja ei voi käyttää seuraavilla festivaaleilla. Tarkemmat tiedot lippujen palauttamisesta tulevat nettisivuillemme.

Kaustinen julkistaa ohjelman 15. kesäkuuta. Silloin luvassa on myös tietoa rajoitettujen liveyleisöjen lipunmyynnistä.

Tallennushaaste

Nyt on aika, kun on aikaa

Leena Aho

Korona-epidemia on kurittanut kansantanssin harrastusta.

Useilta ryhmittä on harjoitustilat suljettu. Suomen hallitus on antanut rajoitukset harrastusryhmille koskien ikää ja välimatkaa. Toki löytyy ryhmiä, jotka harjoittelevat "etänä".

Nyt olisi hyvä hetki muistella, mitä on tullut tehtyä tai mitä on tullut koettua kansantanssia harrastaessa. Osallistumiseen emme aseta ikä emmekä muita rajoituksia.

Haaste SKY 120-vuotta

120-vuotisen toiminnan juhlistamiseksi tallennustoimikunta haastaa tanssijat, yhdistykset ja muut toimijat muistiinmerkitsemään kansantanssiharrastuksen iloja ja sattumia.

Vastaa haasteeseen 8.9.2021 mennessä.

Arvomme osallistujien kesken muutamia SKYn toimittamia kirjoja ja levyjä.

Kerro meille vaikka:

- miten tulit mukaan ja milloin
- mitkä olivat ensimmäiset oppimasi kansantanssit/ vaikutelma niistä
- mielipiteesi esiintymisistä
- osallistuitko kesäpäiviin, ulkomaanmatkoihin
- muutoksia yhdistyksessäsi: ohjelmisto, tanssityyli, ohjaustyyli, muu toiminta

- perheen, ystävien, muiden suhtautumisen harrastukseesi

- miksi harrastat kansantanssia

- ym

Kirjoita vapaamuotoisesti kokemuksistasi.

Laita kirjoituksen alkuun nimesi, syntymävuosi ja paikkakunta, mistä kokemuksesi ovat.

Kansantanssitoimintaan liittyviä valokuvia myös vastaanotetaan. Niitä ei palauteta.

Kirjoita kuvaan: valokuvaaja, kuvauskohde, kuvausaika ja -paikka.

Kuvat voit lähettää myös diginä.

Kirjoitukset ja valokuvat tallennetaan yhdistyksemme arkistoon. Niitä ei julkaista ilman kirjoittajan lupaa. Ne ovat kuitenkin tutkijoiden luettavissa.

Kirjoitukset lähetetään

SKY/tallennustoimikunta

Leena Aho

Rakennusmestarintie 27 E 21

20320 Turku

tai leenaaho6@gmail.com.

TULEVIA TAPAHTUMIA

- 12.6. Kalenat, verkossa
- 24.6. Nuorisoseurojen Suomen suurimmat kakkukahvit, koko Suomi
- 12.-18.7 VirtuaaliKaustinen Folk Festival
- 8.-11.9. Jutajaiset, Rovaniemi
- 23.-26.9. Tanssimania, Tampere
- 7.10. Harrastaminen nyt ja tulevaisuudessa -seminaari
- 8.10. SKY 120 vuotisjuhla, Helsinki
- 8.-10.10. Nuorisoseurakokous + tulevaisuusseminaari, Lahti
- 9.-10.10. Karjalainen Nuorisoliiton kansantanssiluokittelu, Kangasala

